

УДК: 378: 001. 891

С.М. ГОРОБЕЦЬ

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ З ВИКОРИСТАННЯМ КОМП'ЮТЕРНО ОРІЄНТОВАНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ

***Резюме.** У статті наведено опис моделі формування професійної компетентності майбутніх економістів, яка передбачає використання комп'ютерно-орієнтованих технологій навчання.*

***Ключові слова:** професійна компетентність, комп'ютерно-орієнтовані технології навчання, модель формування професійної компетентності студентів економічних спеціальностей.*

Постановка проблеми. Необхідність задоволення динамічно зростаючих вимог щодо рівня професійної компетентності фахівців економічного профілю, наближення системи вищої економічної освіти до світових стандартів потребує урізноманітнення форм і методів організації навчального процесу, поєднання багаторічних освітніх традицій із новітніми технологіями викладання економічних дисциплін. До таких технологій, насамперед, належать комп'ютерно-орієнтовані технології навчання. Проте запровадження в практичну діяльність ВНЗ найбільш ефективних освітніх технологій, які б забезпечували оптимальний спосіб досягнення навчальних цілей, потребує розробки науково обґрунтованої моделі підготовки фахівця.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у розвиток комп'ютерно-орієнтованих технологій навчання, розробку теоретичних засад для створення комп'ютерно-орієнтованих засобів навчання здійснили В.І. Гриценко, М.І. Жалдак, Ю.О. Жук, М.Ю. Кадемія, В.В. Лапінський, Ю.І. Машбиць, Н.В. Морзе, О.В. Соловов, Ю.В. Триус, М.І. Шут та ін. У наш час зросла увага до використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у процесі підготовки фахівців економічного профілю, чому присвятили свої дисертаційні роботи Я.В. Галета, К.О. Кірей, Т.І. Коваль, М.Г. Коляда, Т.Б. Поясок, О. Г. Смілянець, Т.В. Хоменко та інші вітчизняні науковці. Незважаючи на вагомий результат досліджень останніх років, доводиться констатувати, що проблеми застосування комп'ютерно-орієнтованих технологій навчання в процесі формування професійної компетентності майбутніх економістів у педагогічній теорії і практиці висвітлені недостатньо.

Постановка завдання. Метою статті є опис розробленої моделі формування професійної компетентності майбутніх економістів з використанням комп'ютерно-орієнтованих технологій навчання.

Виклад основного матеріалу. Розробка моделі формування професійної компетентності майбутніх економістів повинна здійснюватись згідно з науково-теоретичними положеннями сучасної професійної педагогіки. Перш за все, в процесі професійної підготовки важливим є використання сучасних наукових підходів, до яких слід віднести: професіографічний, компетентнісний, суб'єктно-діяльнісний, системний, технологічний [1, 136-139; 6, 13]. Підґрунтям для розробки моделі формування професійної компетентності майбутніх економістів повинні також виступати загальнодидактичні принципи навчання (науковості, наочності, систематичності та послідовності, доступності, залучення студентів до навчального процесу, творчої активності студентів, гуманізму, індивідуального підходу у навчанні) та специфічні принципи професійного навчання (поєднання навчання з виробничою діяльністю, спрямованість на результат, принцип моделювання професійної діяльності в навчальному процесі, професійної мобільності,

модульності, інформатизації освіти та комп'ютеризації навчального процесу, відтворення процесу та результатів навчання у моделі підготовки фахівця) [7, 118].

Розроблена модель формування професійної компетентності студентів економічних спеціальностей є системою дидактичних і виховних цілей, яка передбачає наявність певних компонентів. Метою створення даної моделі є підвищення ефективності процесу підготовки компетентного фахівця економічного профілю. Зазначена модель ґрунтується на змістовій структурі професійної компетентності майбутнього економіста [2] та містить цільову, змістову, технологічну, діагностичну та результативну складові (рис. 1).

Цільова складова моделі відображає соціальне замовлення на підготовку компетентного фахівця економічного профілю, метою якої є формування професійної компетентності студентів економічних спеціальностей ВНЗ.

Змістова складова моделі містить:

– наукові підходи і принципи формування професійної компетентності студентів економічних спеціальностей;

– компоненти змістової структури професійної компетентності студентів економічних спеціальностей: мотиваційно-цільовий, інформаційно-пізнавальний, функціонально-практичний та саморегулятивно-рефлексивний [2].

– критерії сформованості професійної компетентності, а саме: *аксіологічний* (усвідомлення студентом значущості майбутньої професійної діяльності, розуміння кінцевої мети навчання, прагнення до успіху, мотивація до самореалізації, професійного удосконалення); *когнітивний* (сукупність знань з природничо-наукових та економічних дисциплін, розуміння сутності явищ і процесів навколишнього світу, свідоме використання вузькоспеціальних знань та загальнонаукової обізнаності в професійній і суспільній діяльності); *діяльнісний* (сукупність умінь і навичок вирішення професійних задач, творчий підхід до розв'язання нетипових завдань, здатність до підприємництва, розвиненість комунікативних вмінь, інформаційної грамотності, володіння навичками роботи з комп'ютерною технікою та ІКТ); *особистісний* (розвиненість механізмів самооцінки, розуміння власного рівня самосвідомості, значущості для інших людей, дисциплінованості, вміння підтримувати гармонійні міжособистісні стосунки, усвідомлення відповідальності за результати власної діяльності);

– критеріальні показники рівня сформованості професійної компетентності студентів економічних спеціальностей ВНЗ. Показниками сформованості мотиваційно-цільового компонента за аксіологічним критерієм запропоновано обрати: мотивацію до навчання, мотивацію до професійної самореалізації, орієнтацію на успіх. Для інформаційно-пізнавального компонента показниками згідно з когнітивним критерієм будуть виступати: фахові знання, навчальна успішність, загальнонаукова ерудиція, обізнаність щодо глобальних економічних тенденцій. У якості критеріальних показників функціонально-практичного компонента згідно з діяльнісним критерієм запропоновано: фахові уміння, творчий потенціал, діловий потенціал, комунікативну культуру. Для саморегулятивно-рефлексивного компонента згідно з особистісним критерієм показниками пропонуємо обрати: соціально-рольовий репертуар, емпатійні здібності, орієнтацію на здоровий спосіб життя, самоорганізованість.

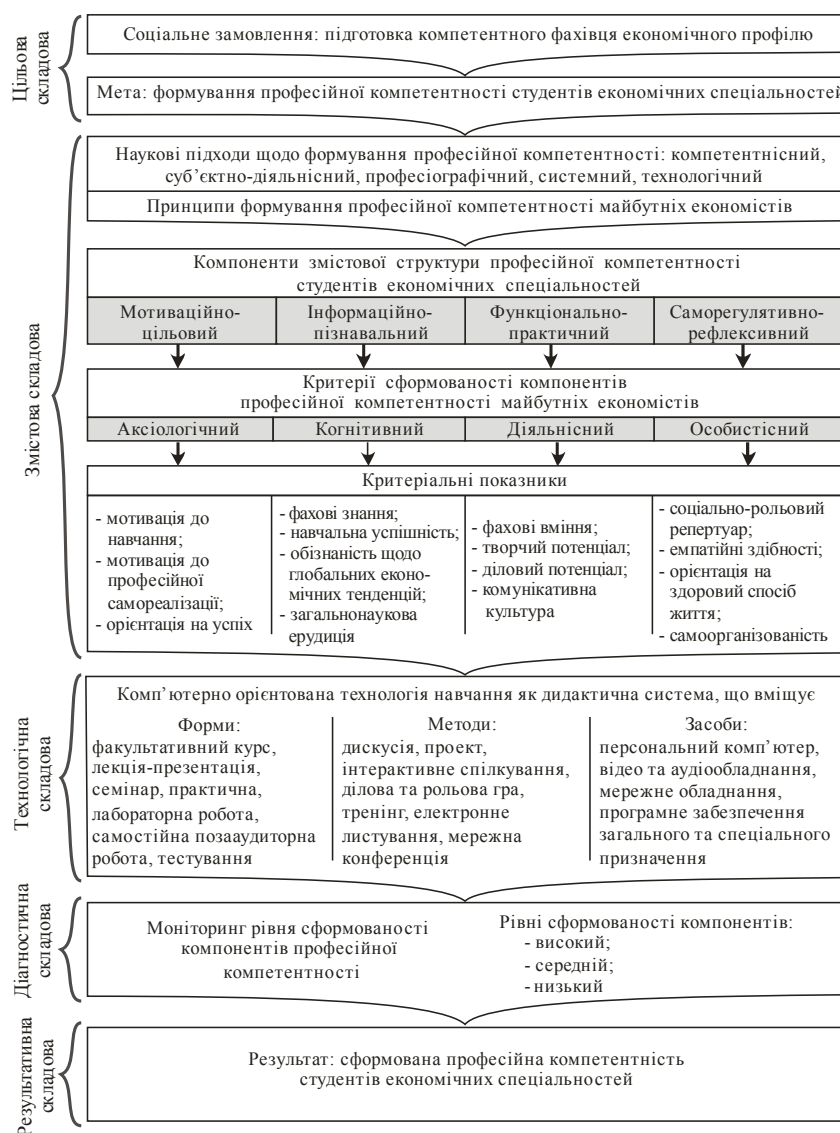

Рис. 1. Модель формування професійної компетентності студентів економічних спеціальностей з використанням комп'ютерно-орієнтованих технологій навчання

Структурними компонентами технологічної складової, яка передбачає здійснення процесу формування професійної компетентності майбутніх економістів, виступають, зокрема, комп'ютерно-орієнтовані форми організації навчальних занять, методи і засоби навчання. До комп'ютерно-орієнтованих форм організації навчальних занять, які доцільно використовувати в процесі професійної підготовки майбутніх економістів можна віднести:

– лекції-презентації, які представляють собою систематичне, послідовне і логічне подання проблемних ситуацій з розділів конкретної науки із використанням засобів мультимедіа. Завдяки своїй інтерактивності, така лекція поєднує в собі переваги традиційного способу навчання під керівництвом викладача та індивідуального комп'ютерного навчання;

– семінарські, практичні та лабораторні заняття, які проводяться із застосуванням ІКТ [5, 259-262], у т. ч., вебінари [4].

– самостійну позааудиторну роботу студентів, яка виконується із використанням комп'ютерної техніки, що дозволяє зробити її більш ефективною, тому що навчальна інформація зберігається в електронному вигляді і у студентів з'являється можливість вільного доступу до необхідної інформації;

– підсумкові форми контролю – контрольні роботи, модульні контролі, заліки, іспити, які проводяться у формі комп'ютерного тестування. Це має низку переваг, зокрема: можливість послідовного або випадкового подання завдань в залежності від обраного алгоритму; можливість включення в завдання статичних зображень, відео та аудіо фрагментів, інтерактивних модулів; наявність функції автоматичного обмеження часу виконання завдання; можливість генерування щоразу нової групи завдань із загальної множини питань завдяки використанню автоматичної вибірки; забезпечення автоматичного підрахунку балів, збереження завдань та результатів тестування на сервері, що надає можливість здійснення дистанційного тестування і контролю за ним; можливість суміщення контролюючої та навчальної функцій шляхом демонстрації підказок в ході виконання тестування та правильних відповідей після виконання усіх завдань;

– авторський факультативний курс "Формування професійної компетентності майбутніх економістів засобами комп'ютерно-орієнтованих технологій", призначений для викладання студентам економічних спеціальностей старших курсів [3].

Під комп'ютерно-орієнтованими методами навчання розуміються традиційні та активні методи навчання, реалізовані за допомогою ІКТ, а саме: ділова та рольова гра, тренінг, інтерактивне спілкування, дискусія, електронне листування, мережна конференція, спільна робота над проектом. Комп'ютерні технології дозволяють спростити процес розробки сценаріїв ділових ігор, забезпечити візуальне відтворення результатів, комунікаційну взаємодію між групами учасників, оформлення проектів у вигляді презентацій. Тренінги, які проводяться з використанням комп'ютерної техніки, дозволяють більш ефективно реалізовувати педагогічний потенціал традиційних тренінгів, зокрема, за рахунок використання можливостей інтерактивної комп'ютерної графіки. Метод дискусій доцільно застосовувати під час проведення комп'ютерно-орієнтованих семінарських занять. Використання ІКТ дозволяє запропонувати студентам перегляд спеціально змонтованого відеосюжету (у контексті навчальної дисципліни, що вивчається), після чого сформулювати проблему, яка виноситься на обговорення. Організація електронного листування, мережних конференцій, спільної роботи над проектом дозволяють організувати обмін інформацією між усіма учасниками навчального процесу, налагодити співпрацю та обговорення проблем, публікацію ідей та коментарів до них.

До комп'ютерно-орієнтованих засобів навчання, які доцільно використовувати в процесі професійної підготовки студентів економічних спеціальностей, потрібно віднести ПЕОМ, відео та аудіо обладнання, мережне обладнання, програмне забезпечення загального та спеціального призначення.

Діагностична складова дозволяє здійснювати перевірку ефективності використання розробленої моделі. Пропонується оцінювати рівні сформованості компонентів професійної компетентності за трьохрівневою шкалою: як низький, середній, високий. Оцінка рівня сформованості окремого компонента професійної компетентності майбутніх економістів визначається як середнє арифметичне між показниками сформованості кожного компонента згідно з визначеним критерієм. Результативна складова моделі визначає результат – сформовану професійну компетентність студентів економічних спеціальностей.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Розроблена модель формування професійної компетентності майбутніх економістів була перевірена у процесі педагогічного експерименту, в результаті якого було виявлено, що в процесі реалізації складових розробленої моделі зростає рівень сформованості усіх компонентів професійної компетентності майбутніх економістів. Отже, можна зробити висновок щодо ефективності застосування комп'ютерно-орієнтованих технологій навчання в процесі формування професійної компетентності студентів-економістів. Перспективами подальших досліджень є дидактичне обґрунтування ефективності дистанційної Інтернет-освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вознюк О.В. Цільові орієнтири розвитку особистості у системі освіти: інтегративний підхід: монографія. / О.В. Вознюк, О.А. Дубасенюк. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. – 684 с.
2. Горобець С.М. Теоретичні моделі компетенцій майбутніх економістів / С.М. Горобець // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2005. – Вип. 25. – С. 156-158.
3. Горобець С.М. Підвищення рівня професійної компетентності майбутніх економістів засобами комп'ютерно-орієнтованих технологій навчання: метод. реком. із проведення факультативного курсу для викладачів ВНЗ. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка. – 2009. – 71 с.
4. Кухаренко В.М. Використання вебінарів у навчальному процесі / В.М. Кухаренко // Комп'ютер в школі та сім'ї. – 2011. – № 2(90). – С. 12-16.
5. Триус Ю.В. Комп'ютерно-орієнтовані методичні системи навчання математичних дисциплін у вищих навчальних закладах: автореф. дис. на здобуття ступеня доктора пед. наук: спец. 13.00.02 "Теорія та методика навчання (математика)" / Ю. В. Триус. – К., 2005. – 48 с.
6. Коулз М. Национальная система квалификаций. Обеспечение спроса и предложения квалификаций на рынке труда / М. Коулз, О.Н. Олейникова, А.А. Муравьева. – М.: РИО ТК им. А. Н. Коняева, 2009. – 115 с.
7. Профессиональная педагогика: учебник для студентов, обучающихся по педаг. спец-ям и направлениям / под ред. С.Я. Батышева, А.М. Новикова. – [изд. 3-е, перераб.]. – М.: Из-во ЭГВЕС, 2009. – 457 с.

С.М. ГОРОБЕЦ. МОДЕЛЬ ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ ЭКОНОМИСТОВ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ КОМПЬЮТЕРНО ОРИЕНТИРОВАННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ОБУЧЕНИЯ

Резюме. В статье приведено описание модели формирования профессиональной компетентности будущих экономистов, которая предусматривает использование компьютерно-ориентированных технологий обучения.

Ключевые слова: профессиональная компетентность, компьютерно-ориентированные технологии обучения, модель формирования профессиональной компетентности студентов экономических специальностей.

S.M. HOROBETS. THE MODEL OF THE FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF PROSPECTIVE ECONOMISTS BY MEANS OF COMPUTER-ORIENTED STUDYING TECHNOLOGIES

The summary. The article describes the model of professional competence of the economists by means of computer-oriented studying technologies.

Key words: professional competence; computer-oriented studying technologies; the model of professional competence of the students of economic specialties.

Одержано редакцією 12.03.2013 р.